

zulk een grootsche synthetische samenvatting van den oorlog had kunnen zijn. Men denke zich ter vergelijking de meedogenlooze oorlogsetsen van een Goya (welk een subjectieve passie achter deze welhaast koele en zoo objectief geëtste tafereelen!), of die uit moderner tijd van een Otto Dix. . . . Zoo gij zelf aan het oorlogsfront geweest zijt, sluit dan de oogen en zie vóór u nogmaals zulk een rij geblinddoekte soldaten, blind geworden door oorlogsgassen, bespat met modder en meer dood dan levend van vermoeyenis, soms radeloos van de pijn of uitgeteerd door haat en machteloze wrok, gebroken en gemarteld, te zeer verhit ook een enkele maal door eene te groote hoeveelheid van de immer onmisbare brandewijn; — en zie dan op dit doek, het grootste vermoedelijk dat Sargent ooit schilderde, deze weinig imposante processie van oorlogsgewonden, een stoet jonge Apollo's eer gelijkend, badend in het gulden licht van de ondergaande zon en met een nobel-sereene berusting hunne pijnen dragend, zich groot houdend ter eere van 't lieve Vaderland. Zij hebben zich tot achter de ooren gewasschen en geen sterveling vloekt of klaagt of kreunt of raast — „it is n't done"! Een slagveld, voorwaar, waarover geen War-Lord zich behoeft te beklagen, waarbij zelfs een oude vrijster groote moeite zal hebben de gewenschte tranen te storten of zuchten te slaken en waaraan de meeste Royal Academy bezoekers, na de gepaste blijken van eerbiedige belangstelling, wel met een fiere en mannelijke onverschilligheid voorbij zullen loopen. Geen haat hier, maar ook geen liefde; geen schande, tumult of ellende, maar ook geen glorie: dit werk is zelfs geen heroische leugen! Ook als aesthetische uiting is het onbeduidend en mist het alle expressiviteit in de weinig geïnspireerde groenig-bruinig-goude kleur; en wanneer ik mij te uitsluitend tot dit werk bepaalde, ik zou geneigd zijn hier met grooter nadruk te herhalen wat ik reeds te voren zei: dat Sargent nooit richtend, zelfs weinig begrijpend tegenover het Leven stond. Doch ik zonderde toen — en ook thans — de betere portretten uit.

Van deze portretten sprekend, kan men samenvattend zeggen dat Sargent is een beschaafde, sierlijke Frans Hals uit onzen tijd. Hij is, als Frans Hals, sterk, levend, zelfverzekerd: doch hij is niet evenwichtig! Vergelijken wij dit werk bij Hals — en het is typeerend voor Sargent dat wij zijn waarde als kunstenaar het scherpst belichten door hem steeds opnieuw met anderen te vergelijken —, dan blijkt Frans Hals stabielere, voldragener en monumentaler te zijn, indien ik dit laatste, zoo misbruikte, woord in dezen zin hier bezigen mag. Sargent is moderner, haastiger, nerveuzer. Er gaat iets van een onrust over dit werk als geheel genomen, een onrust méér van den tijd dan van den schepper. Sargent stelt voortdurend teleur, om dan het volgend moment steeds weer te verrassen en te verblijden. Zijn scheppingsdrang is enorm, doch men is geneigd zich af te vragen tevergeefs: waartoe diende zij in laatste instantie? Want in